

Oponentský posudek disertační práce:

Autor: **Mgr. Josef Nota**

Název: **Dialogické jednání jako možnost rozvoje osobnostních dispozic učitele**

Ke zvolenému tématu: Zkoumání dialogického jednání ve vztahu k pedagogice je cosi, co spočívá v samé podstatě dialogického jednání („vést sám sebe někam“ za partnerské pomoci a účasti „těch druhých“). A přestože z názvu plyne spíše to, že se zde zkoumají možné implikace dialogického jednání pro oblast pedagogiky (což je zajisté pravda), práce zkoumá tento vztah i v opačném směru, tj. zabývá se do hloubky pedagogikou dialogického jednání. Práce je zajímavá a inspirující mj. právě tímto zkoumáním obousměrného vztahu pedagogiky a dialogického jednání.

K výzkumným otázkám: Práce obsahuje řadu otázek, dokonce bych řekl, že jich naštěstí obsahuje daleko víc, než ty, které jsou formulovány na počátku práce. To je však něco, co s sebou nosívá poctivé kvalitativní zkoumání, tj. otázky se postupně vynořují a na konci je jich zpravidla víc, než na začátku. Na počátku práce stojí otázka: Čím by měl být do praxe vybaven budoucí učitel? Tato otázka směřuje k osobnostnímu rozměru přípravy učitelů. Autor se správně ptá: Co je podstatou takovéto osobnostní přípravy? A v čem je specifická psychosomatická příprava ve srovnání s jinými zavedenými postupy? Tyto otázky zde tvoří spíše výchozí bod. Tj. spíše než to, že bychom v průběhu či v závěru práce našli nějaké zcela explicitní a přesné odpovědi na tyto otázky, dochází zde k určité konkretizaci úvodního tázání, což považuji za adekvátní a náležité. Na druhé straně se domnívám, že určitý posun akcentu zkoumání (od „jak rozvíjí dialogické jednání osobnost učitele a způsob jeho učení“ – k „jak (se) učit dialogickému jednání“, tj. jak autor sám říká „hlubší porozumění pedagogice psychosomatických disciplín) mohl být v práci reflektován a explicitně zmíněn. Je ale také možné, že tento posun akcentu zkoumání je pouze záležitostí mého čtení.

K teoretické části: Zde autor přehledně mapuje situaci, která si žádá osobnostní přípravu učitelů a specifickou psychosomatickou variantu této přípravy. Za velmi dobrý tah považuji, že teoretické části je předřazen „Experiment Petříkov“, který zde dobře funguje, řečeno autorovými slovy „k získání vhledu do problematiky“. Poté autor dobře vyargumentuje, proč je v pedagogice potřebný psychosomatický přístup, a proč a jak je možné usilovat o „pedagogickou kondici“. Diskuse týkající se specifčnosti tohoto přístupu směřuje k jádru zkoumané problematiky. Mj. zde vyvstává otázka, zda jsou psychosomatické přístupy (svým pojetím „psychosomatického“ – např. ve srovnání s „psychosomatickou

medicinou“) pro konfrontaci s jinými pojetími dobře konceptuálně a teoreticky vybaveny (což však není pochybnost směřující vůči práci Josefa Noty, spíše obecněji vůči teoretickému rámci psychosomatických disciplín).

K výzkumnému postupu: autor se rozhodl pro kvalitativní přístup, což lze považovat za adekvátní. Zkoumá řadu typů vzájemně se doplňujících dat: písemné sebereflexe, rozhovory, videonahrávky ad. Jeho výzkum je „akční“ (jde „ruku v ruce s praxí“) a „participativní“ (autor zkoumá proces učení a změny, který sám podstupuje). V jednotlivých krocích výzkumu se postupně konkretizují výzkumné otázky (s určitým výše zmíněným posunem akcentu). Tj. autor se mj. ptá, jak zakoušejí a vnímají dialogické jednání studenti učitelství a učitelé v pedagogické praxi. A ptá se také po své vlastní zkušenosti se studiem této disciplíny a také po zkušenosti s asistováním. V souladu s tradicí tohoto typu výzkumů autor zkoumá reflexe studentů a jejich typy. Za velmi dobrý tah považují, že ve svém zkoumání akcentuje autobiografický přístup, tj. vlastní studijní cestu. Tuto autobiografickou složku považují za nejvíce inspirativní část práce.

Rovněž považují za velmi podstatnou tu část práce, která se zabývá možností využití videonahrávek. Zdá se, že tato práce je také výpovědí o tom, jak se z výzkumu a z jeho „tápání“ vynořuje velmi zajímavá nová metoda, spočívající v tom, že člověk dlouhodobě procházející dialogickým jednáním sám vybere určité momenty své cesty, které považuje za klíčové a kterým nějak rozumí, a takto poskytuje materiál pro kroky dalších výzkumníků, kteří s takovou vybranou a komentovanou sekvencí videozáznamů mohou dále pracovat. Toto je originální případ toho, o čem se v současné metodologii hovoří jako o „participativním zkoumání“. Domnívám se, že tato v práci prozatím jen otevřená a naznačená možnost by měla být dále rozvíjena a velmi doporučuji, aby autor na konferencích či v odborných publikacích seznámil vědeckou komunitu s možnostmi této metody.

Námět či otázka k obhajobě: Mohl by autor upřesnit a rozvést možnosti práce s videonahrávkami, které se mu objevily v jeho disertační práci?

Celkové hodnocení: **Disertační práci Josefa Noty hodnotím jako tvůrčí, originální a inspirující. Práce splňuje standardy kladené na tento druh publikací. Proto ji vřele doporučuji k obhajobě.**

V Praze 25. 8. 2014

Vladimír Chrz

